

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2017

Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistys on perustettu 19.4.2011. Sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoituksena on luoda edellytyksiä vesistöjen virkistyskäytölle, ympäristön viihtyisyydelle ja luonnon monimuotoisuudelle parantamalla vesistöjen tilaa ja myöhemmin pitämällä yllä saavutettua tilaa niillä Kiimingin ja Jäälän alueilla, joilta vedet virtaavat Jäälinojan kautta Kalimenjokeen. Yhdistys rekisteröitiin 26.8.2011. Toimintavuoden päättyessä yhdistyksessä oli 101 henkilöjäsentä, neljä yhteisöjäsentä ja neljätoista kannatusjäsentä. Yhdistyksen toiminta on luonteeltaan yleishyödyllistä, eikä siihen sisälly liiketoimintaa.

Hallinto ja toiminnantarkastus

Yhdistyksen vuosikokous pidettiin Jäälänmajalla 2. maaliskuuta. Vuosikokoukseen asti yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana toimi Markku Vuolteenaho ja varsinaisina jäseninä Ismo Uuskoski, Kari Kainua, Hannu Tukki, Risto Piirainen ja Birger Ylisaukko-oja sekä varajäseninä Juha Lumila, Raimo Untola, Jukka Pekkanen, Leo Karjalainen ja Otto Moilanen. Vuosikokous valitsi hallituksen puheenjohtajaksi Markku Vuolteenahon, varsinaisiksi jäseniksi Ismo Uuskosken, Kari Kainuan, Birger Ylisaukko-ojan, Risto Piiraisen ja Eero Laineen sekä varajäseniksi numerojärjestyksessä 1. Juha Lumilan, 2. Otto Moilasan, 3. Jukka Pekkasen, 4. Teuvo Lehtolan ja 5. Jouko Uusitalon. Hallitus valitsi keskuudestaan varapuheenjohtajaksi Kari Kainuan. Sihteerinä toimi Birger Ylisaukko-oja. Kirjanpidon hoiti Edina Oy. Hallitus piti toimintavuoden aikana neljä kokousta.

Vuosikokouksessa toiminnantarkastajaksi valittiin Heikki Airio ja hänen varamieheksensä Risto Lohi.

Vesienhoito

Vuosikokous hyväksyi hallituksen vuodelle 2017 esittämän toimintasuunnitelman. Siihen sisältyvistä vesienhoitotoimenpiteistä toteutuivat suunnitellulla tavalla rakenteiden kunnossapito, vesitutkimukset, Korteojan vanhan uoman yläpään padotus, hoitokalastus ja tutkimuslaitosten valmisteleminen tutkimussuunnitelmien edistäminen. Kiintoaineen laskeutusaltaan erottamista Jäälänjärven kaakkoispäähän on selvitetty.

Kokkohaaran lietteenkeruullas pumpattiin tyhjäksi kevättulvan jälkeen. Kevättulvan aiheuttama Korteojan patovaurio korjattiin. Samassa yhteydessä rakennettiin vanhan uoman yläpään uusi pato, joka ohjaa pääosan rautapitoisesta pohjavesipurkaumasta kosteikkoon.

Kalamäen patojen tiiveyttä pyrittiin parantamaan. Tavoite ei toteutunut suunnitellulla tavalla eikä lietteenkeruullasta saatu tyhjäksi. Sen vuoksi lietettä pumpattiin ns. imurointimenetelmällä. Saarisenojanniityn itäisen putkipadon lieteallas pumpattiin.

Ammattikalastajat ovat todenneet, että Jäälänjärven särkikanta lisääntyy pääasiassa Jäälänjojan kautta vaeltavista särkiemoista. Kutuvaellukselle nousevia särkiä pyydettiin rysällä pääasiassa Jäälänjojan niskalta. Saalis oli 843 kiloa eli jonkin verran pienempi kuin edellisinä vuosina. Tämä viittaa nousevan särkikannan pienentymiseen. Saaliista noin puolet päätyi hyötykäyttöön ihmisten tai eläinten ravinnoksi tai lannoitteeksi.

Särkikalojen vähentämisen tavoitteena on oikaista vinoutunutta Jäälänjärven ravintoketjua ja siten vaikuttaa mm. haitallisten levien esiintymiseen. Yhdistyksen omistuksessa on kalastusvene, kaksi rysää ja paunetti.

Vesienhoitorakenteiden vaikuttavuus ja Jäälänjärven tila

Menneen kesän vesiolosuhteet olivat kahden tulvakesän jälkeen normaalit. Järven vesi oli kirkaampaa kuin pitkään aikaan joskin alkoi tummua loppukesää kohti. Sinilevähaittaa ei ollut. Viranomaiset ja ranta-asukkaat havaitsivat joitakin levähippusia vedessä heinäkuun alussa. Näin vähäinen levämäärä ei estä uimista eikä muuta veden käyttöä. Nyt oli peräkkäin toinen kesä, jolloin sinilevästä ei ollut haittaa. Ennen näitä kesiä edellinen ”sinilevätön” kesä on ollut vuonna 2008.

Limalevää ei järjestelmällisesti havainnoida. Uintia harrastaneiden mukaan limalevästä ei koettu olleen merkittävää haittaa.

Jäälänjärveen tulevan ja sieltä lähtevän veden laadun seuranta jatkettiin hieman aiempaa laajempaan. Edelleen vahvistui käsitys, että kosteikot pidättävät tyypin liukoisia osia erityisen hyvin, yleisesti yli puolet, joskus jopa melkein kokonaan. Myös fosfaattifosfori vähenee systemaattisesti mutta ei yhtä paljon kuin typpi.

Liukaisen fosforin seurannassa esiin tuli analyysiongelma vuonna 2016. Toimintavuonna fosforianalyysit tehtiin sekä suodatetuista että suodattamattomista näytteistä, mikä lisäsi kustannuksia. Suodatettujen näytteiden tulokset, jotka kuvaavat veden todellista pitoisuutta, olivat pääsääntöisesti enintään puolet suodattamattomien näytteiden tuloksista. Tavanomaisessa analyysimenetelmässä osa sitoutuneesta fosforista liukenee analyysivaiheessa ja vääristää tulosta.

Kiintoaineen kulkeutuminen herättää edelleen paljon kysymyksiä. Vesianalyysien mukaan kiintoaine näyttää kosteikoiden kohdalla usein jopa lisääntyvän. Lietteenoistojärjestelmiin kiintoainetta kuitenkin samaan aikaan laskeutuu. Kysymys on siis olomuodon muuttumisesta; siis siitä, että vedessä liuenneena oleva rauta saostuu kiinteiksi hiutaleiksi. Lämpötila saattaa vaikuttaa ilmiöön, sillä kesällä vesi voi lämmitä kosteikon kohdalla useilla asteilla. Yleisestikin kiintoainehiutaleita esiintyy massailmiönä vain lämpimän veden aikaan. Alkukesän pumppauksessa kävi ilmi, että lietettä ei ollut kertynyt talven aikana. Lämpimän veden aikana kertymä on voimakasta.

Vesienhoitorakenteisiin pidättyneestä kiintoaineesta tehtiin ravinneanalyysijä. Niiden mukaan rautapitoiseen lietteeseen sitoutuu paljon ravinteita. Kiintoainevirran pysäyttäminen

ja poistaminen vesistöstä on siis tärkeää fyysisten ja visuaalisten haittojen vähentämisen lisäksi myös järven ekologian kannalta. Nykyiset järjestelmät eivät riitä kiintoaineongelman vähentämiseen tarpeeksi.

Jäälinjärven kalakannan vinoutuma on saatu oikaistuksi.

Tutkimukset

Bioremediaatio

Kalamäkeen rakennettiin tutkimuslauttakokonaisuus, jolla tutkitaan kasvien kykyä ottaa ravinteita suoraan vedestä. Kasvit on sijoitettu lautoille niin, että kasvien juuret ovat vapaasti vedessä. Viidestä istutetusta kasvista osmankäämi ja suovehka menestyivät hyvin.

Osa kasveista on poistettu lautoilta alkuaine- ja ravinneanalyysiä varten. Istutettaessa kasvit on punnittu ja merkitty tunnistettavasti, ja niiden biomassa ja siihen kertyneet ravinteet on määritetty. Analyysituloksista ei ole vielä tehty päätelmiä. Pääosa lauttojen kasveista on jätetty talvehtimaan. Mikäli kasvit selviytyvät talvesta, jatkossa tutkitaan mm. sopivaa kasvutiheyttä. Vapautuneilla lautoilla kokeiltaneen vielä muita kasveja. Tutkimus raportoidaan vuoden 2018 lopulla.

Tutkimuksen tarkoituksena on saada käsitys, millainen merkitys veden pinnalla kelluvilla kasveilla voisi olla veden ravinteiden vähentämisessä. Myös mitoitustietoja tavoitellaan. Lisäksi halutaan selvittää, miten kasvit menestyvät tavallisista poikkeavissa olosuhteissa.

Rauta-humus –kiintoainetutkimukset

Yhdistys on tehnyt tutkijoiden kanssa paljon yhteistyötä kiintoainetta koskevien tutkimusten käynnistämiseksi. Interreg Nord –rahoitusohjelmaan jätettiinkin laajaa tutkimusta koskeva rahoitusesitys. Tutkijatahoiksi olivat valmiita Suomen ympäristökeskus, Oulun yliopisto, Lapin yliopisto, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Luulajan yliopisto. Hanke ei saanut rahoitusta.

Oulun yliopisto tutkii Kalimenjoen kokonaisuutta kunnostamisen näkökulmasta (Kalivesi-hanke). Yhdistys osallistuu tutkimukseen mm. paikallistuntemuksellaan, toimittamalla hallussaan olevaa tietoa sekä osallistumalla tarvittavien maastotutkimusten käytännön toimiin.

VYYHTI-hanke

Yhdistys tekee yhteistyötä ProAgrarian hallinnoiman VYYHTI-hankkeen kanssa. Hankkeen keskeinen tavoite on kehittää pysyvä toimintamalli, joka tukisi kunnostushankkeiden toteuttamista kansalaistoimintana. Kehitetty verkostomalli on esitelty Pohjois-Pohjanmaan Liitolle ja esitetty, että toiminnan pysyvä koordinoituminen sijoitettaisiin tulevaan maakuntahallintoon. Kiimingin – Jäälän vesienhoitoyhdistys toimii esimerkkinä verkostoituneesta vesienhoidosta.

Muu toiminta

Yhdistys osallistui Kalamäestä Koiteliin johtavan vaellus- ja hiihtoreitin rakentamiseen yhdessä Jäälän asukasyhdistyksen ja Jäälän Leijonien kanssa. Yli puolet reitin pituudesta on kuljetta-
vissa. Erämaalatu on hiihdettävissä koko pituudeltaan. Hankkeen rahoituksesta puolet tulee Leaderilta loppuosan koostuessa pääasiassa talkootöistä. Tähän mennessä on tehty noin 500 talkootuntia, mistä yhdistyksen jäsenten osuus on noin 350 tuntia. Talkoihin on osallistunut 39 henkilöä. Reitti kulkee Kalamäen, Kokkohaaran ja Kokkoniityn kosteikoiden kautta.

Vuosikokouksen päätöksen mukaisesti yhdistys on lainannut Jäälän asukasyhdistykselle Koiteli-reitin väliaikairahoituksena 6000 euroa. Laina maksetaan kokonaisuutena takaisin viimeistään, kun Leader on maksanut viimeisen maksuerän asukasyhdistyksen tilille.

Rahoitus ja resurssit

ELY-keskuksen vuosille 2016 -2018 myöntämästä 23 000 euron toiminta-avustuksesta haettiin ja saatiin maksuun 17894,87 euroa. ELY-keskuksen bioremediaatiotutkimukseen myönnetystä 55 000 euron avustuksesta saatiin maksuun ensimmäinen erä, määrältään 16630,90 euroa.

K-Supermarket Jääli piti vesienhoitoyhdistyksen edelleen pääsponsorointikohteenaan. Oulun Seudun ympäristötoimi myönsi yhdistykselle kestävän kehityksen palkintoon liittyvän 1000 euron apurahan ja Oulun kaupunki 300 euron avustuksen venetsialaisten järjestämiseen. Muita yhdistyksen tukijoita olivat Kauppapuutarha Kukkiva Kunnas, Rakennus Jarkimo ja vuoden 1967 rakentajatekkarit. Erät yksityishenkilöt maksoivat yhdistykselle tukimaksuja jäsenmaksujensa lisäksi.

Vesienhoitoyhdistyksen jäsenet käyttivät vesienhoitoon 1432 talkootuntia, mikä vastaa noin 21500 euron rahoituspanosta. Puolet talkootunneista käytettiin bioremediaatiotutkimukseen. Tavanomaiseen vesienhoitoon kului 300 tuntia, josta kaksi kolmasosaa vesienhoitorakenteiden kunnossapitoon ja hoitoon ja yksi kolmasosa hoitokalastukseen. Muut talkootunnit käytettiin veden laadun seurantaan, viestintään ja hallinnointiin. Vesienhoitotalkoisiin osallistui 17 henkilöä.

Vesienhoidon lisäksi yhdistyksen jäsenet tekivät jääلیلäisten yhdistysten yhteishankkeena toteuttavalla Koiteli-reitillä 348 talkootuntia.

Edunvalvonta

Jäälän kaavoitusta koskevissa asioissa yhdistys on hyväksytty kuultavien tahojen joukkoon. Yhdistys on kiinnittänyt huomiota hulevesien johtamiseen yhdyskuntarakentamisessa. Oulun uuden rakennusjärjestyksen valmisteluvaiheessa vuonna 2016 yhdistys nosti esiin vaatimuksen hulevesien imeyttämistä aina kun se on mahdollista. Valtuuston hyväksymässä rakennusjärjestyksessä imeyttäminen onkin pääsääntö. Valmisteltavassa Jäälän keskuksen kaavassa hulevesien imeyttämiseen on suunniteltu useita alueita ja vettä läpäiseviä päällysrakenteita. Myös Vanhantien saneerauksesta on vesien johtamisen osalta keskusteltu suunnittelijoiden kanssa.

Yhdistyksen vuonna 2016 Oulun hallinto-oikeudelle tekemä valitus yhdistyksen omistamasta kiinteistöstä määrätystä kiinteistöverosta on ratkaisematta.

Verkottuminen ja viestintä

Yhdistys palkittiin innostavasta vesistöteosta Jokihelmi-lasiveistoksella ja kunniakirjalla Helsingissä 100 suomalaista vesistötekoa -kampanjan päätteeksi. Palkinnot jakoi ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen.

Oulun Seudun ympäristötoimen vuonna 2016 myöntämä Kestävän kehityksen tunnustuspalkinto luovutettiin tammikuussa.

Bioremediaatiohanke tuotti isot artikkelit Kalevaan ja Rantapohjaan. Myös YLEOulu uutisoi Jäälin vesienhoidosta Pohjois-Suomen uutisissa, valtakunnallisessa Suomen radiossa sekä verkkosivuilla. Rantapohja teki bioremediaatiojutun lisäksi kuusi muuta juttua.

Yhdistyksen kohteisiin tehtiin vierailuja:

- Oulun yliopiston kansainvälinen korjaavan ekologian kurssi 9.5.2017
- Suomen ympäristökeskuksen ja Oulun yliopiston tutkijat 20.6.2017
- VYYHTI-ohjausryhmä 31.8.2017
- Jäälin koulu 12.9.2017
- Kiimingin – Jäälin vesienhoitotoimikunta (asiantuntijakokoonpano) 18.10.2017

Yhdistys järjesti Jäälin venetsialaisten ilotulituksen, osallistui Jäälinsoutuun ja esitteli tapahtumassa toimintaansa. Jäälin K-Supermarketissa on pysyvä esittelypiste ja myös JCR-kyläjuhlassa oltiin esillä. Puheenvuoroja pidettiin Oulun Kalatalouskeskuksen vuosikokouksessa ja VYYHTI-verkoston kokoontumisessa.

Yhdistyksen nettisivuilla on avattu tänä vuonna noin 7000 näyttöä ja käyntejä on ollut yli 3000. Vuodesta 2011 alkaen yhdistyksen sivuilla käyty 12 000 kertaa ja näyttöjä on avattu 37500. Kuluva vuosi on selvästi vilkkain tähänastisista. Nettisivujen päivitykset ovat luettavissa myös Facebookissa.

Muiden ohella useiden viranomais- ja tutkijatahojen asiantuntijoista koostuva Kiimingin – Jäälin vesienhoitotoimikunta kokoontui kerran.

Henkilöstö

Yhdistyksellä ei ole vakinaista henkilöstöä eikä palkkoja maksettu.

Tulevaisuudennäkymät

Yhdistys on toteuttanut kaikki Jäälänjärven yläpuoliselle valuma-alueelle alun perin suunnitellut yhdeksän vesienhoitorakennetta. Niiden tarkoituksena on pidättää veden mukana liikkuvaa kiintoainetta ja ravinteita ennen niiden päätymistä Jäälänjärveen. Kalamäen ja Kokkohaaran kosteikkoihin on rakennettu erityiset lietteenpoistojärjestelmät. Nämä ovat kuitenkin osoittautuneet riittämättömiksi. Vaikuttavuuden parantamiseksi Jäälänjärven kaakkoispäähän pyritään toteuttamaan suurempi laskeutusallas.

Hoitokalastukseen on kehittynyt toimiva menetelmä, joka perustuu Jäälinojan kautta nousevien särkiemojen pyydystämiseen Jäälinojan niskalta. Kalakannan rakenne on saatu oikaistuksi, mutta hoitokalastusta on tarpeen edelleen jatkaa.

Yhdistys saattaa päätökseen bioremediaatiotutkimuksen, jonka tarkoituksena on selvittää mahdollisuuksia vähentää Jäälänjärven tulovedestä ravinteita kelluvien kasvien avulla. Tulosten perusteella suunnitellaan jatkotoimet.

Laajan rautailmiötutkimuksen kariuduttua kielteiseen rahoituspäätökseen yhdistys pyrkii saaman käyntiin resursseilleen soveltuvaa tutkimusta yhteistyössä Oulun yliopisto ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa.

Yhdistyksen voimassa olevat rahoitustukipäätökset päättyvät alkaneena vuonna. Toiminnan rahoitus pyritään turvaamaan jatkorahoitusta hakemalla ja osin myönnettyjen tukien käyttötarkoitusta muuttamalla.

Omarahoituksen kartuttamiseksi yhdistys jatkaa yhteistyötä K-supermarket Jäälän kanssa. Niin ikään yhteistyötä jatketaan keskeisten viranomaisten, maanomistajien ja muiden toimijoiden kanssa. Tärkeä yhteistyösapuoli on VYYHTI-hanke. Varaudutaan vuoden 2018 valtakunnallisiin vesistökuunnostuspäiviin, joihin sisältyy myös osanottajien tutustuminen Jäälän kohteisiin. Tehokasta viestintää ylläpidetään, ja asukkaiden kiinnostusta vesienhoitoon ja muihin lähiympäristön toimintoihin aktivoidaan.

Talous

Yhdistyksen rahoitusasema oli tilivuoden päättyessä hyvä. Tilivuoden tulos osoittaa ylijäämää 10 573,26 euroa. Hallitus esittää, että ylijäämä kirjataan voitto-/tappiotilille ja sillä katetaan pääosa edellisen vuoden alijäämästä.

Jäälissä 7. helmikuuta 2018

Hallitus

Markku Vuolteenaho

Kari Kainua

Birger Ylisaukko-oja

Risto Piirainen

Eero Laine